ԲԱՌԱՐԱՆ

«Անցնել Ռուբիկոնը»	վճռական քայլ կատարել իմաստով
«Բարդուղիմեոսյան գիշեր»	հակառակորդի նկատմամբ դաժան հաշվեհարդար տեսնել իմաստով
«Եկա, տեսա, հաղթեցի»	կարճ նամակ, որն ուղարկեց Կեսարը Հռոմի Սենատին
«Եվ դու, Բրուտոս»	մտերիմ մարդու կողմից անսպասելի դավաճանություն
«լակոնիկ խոսք»	խորիմաստ կարճ խոսելու ձև հին Սպարտայում, Լակոնիա մարզի անվանումից
«Հոմերոսյան դարաշրջան»	Հունաստանի Ք.ծ.ա. 11-ից 9-րդ դդ. ժամանակաշրջանը, որ հայտնի է Հոմերոսի պոեմներից
«Մարաթոնյան վազք»	օլիմպիական մարզաձև, որը կազմում է 42կմ 196 մետր
«Մեծ պատ»	Չինաստանի հյուսիսային սահմանին կառուցված պարիսպ քոչվորներից պաշտպանվելու համար
«Մետաքսի ճանապարհ»,	Չինաստանից Միջին Ասիայով և Հայաստանով դեպի Եվրոպա ձգվող առևտրական ուղի
«նեոլիթյան հեղափոխություն»,	յուրացնողից արտադրող տնտեսության անցումը նոր Քարի դարում
«ոսկե գեղմ»	ոչխարի ոսկեզօծ մորթի
«Պապերի Ավինյոնյան գերություն»	Հռոմի Պապերի 70 տարի Ֆրանսիայի Ավինյոն քաղաքում գտնվելը
«Պյուռոսյան հաղթանակ»	մեծ կորուստների գնով ձեռք բերված հաղթանակ
«Ռուսկայա պրավդա»	հին Ռուսիայի օրենքների ժողովածու
«Օռլեանի կույս»	Ֆրանսիայի ազգային հերոսուհի Ժաննա դ՝Արկի պատվանունը
աբսոլյուտիզմ	միապետի բացարձակ իշխանություն
ագարակատեր	ֆերմեր

ալիբի	անհերքելի ապացույց
Ալլահ	իսլամ կրոնի աստվածը
Ակադեմիա	Պլատոնի փիլիսոփայական դպրոցի անվանումը
Ակրոպոլիս	սեղանաձև ժայռ Աթենքի կենտրոնում, հայտնի է իր տաճարներով
ամբողջատիրական պետություն	այնպիսի պետություն, որի բնակչության կյանքը և կենցաղը ենթարկված էր պետության շահերին
այբուբեն	առանձին հնչյուններ արտահայտող նշաններից՝ տառերից բաղկացած գրության տեսակ
Արգոնավորդներ	Արգո նավով Յասոնի հետ Կոլխիդա «ոսկե գեղմը» որոնելու մեկնած խմբի անդամները
Արեոպագոս	կառավարման մարմին Հին Աթենքում
արիացիներ	հնդեվրոպախոս ժողովուրդ
արիստոկրատիա	ազնվատոհմիկների անվանումը հին Հունաստանում
արտադրող տնտեսություն	սեփական աշխատանքով բարիքներ արտադրող տնտեսություն
արքոնտ	սկզբնական շրջանում ժողովրդական ժողովի կողմից ընտրված Աթենքի կառավարիչի տիտղոսը
Աքեմենյան տերություն	Կյուրոս Մեծի կողմից ստեղծված Պարսկական տերության անվանումը
աքվեդուկ	ջրատար առու Հռոմում
աքքադացիներ	Միջագետքի Աքքադ քաղաք-պետության բնակիչները
Բաբելոնի աշտարակ	Բաբելոնի Մարդուկ աստծո պատվին կառուցված 6 հարկանի աշտարակ
բահատուր	դյուցազն՝ մոնղոլերեն
բահրա	հողատիրոջը վճարվող բնամթերային հարկ
բանկ	դրամատուն

բանվոր	քաղաքներում վարձու աշխատանք կատարողներ
բասիլևս	ցեղապետի անվանումը հին Հունաստանում
բատրակ	վարձու աշխատանք կատարող ունեզուրկ գյուղացի
բարձրաքանդակ	տաճարների / պալատների պատերին արված
բեդվին	անապատի բնակիչ՝ քոչվոր արաբ
Բիհիսթունյան արձանագրություն	Դարեհ I-ի եռալեզու ժայռափոր արձանագրությունը
բնատնտեսություն	ներփակ տնտեսություն, որտեղ ամեն ինչն արտադրվում էր սեփական կարիքների համար
բողոքական	կաթոլիկ եկեղեցու բարեփոխման՝ ռեֆորմացիայի կողմնակիցների ընդհանուր անվանումը
բոյար	սլավոնների՝մոտ՝ ազնվատոհմիկ, ազնվական
բորսա	ապրանքների մեծածախ առևտրով զբաղվող վաճառականների և գնորդների հանդիպման վայր
Բուդդայականություն	Հնդկաստանում առաջացած միաստվածային կրոն
բուրգ	փարավոնի բրգաձև դամբարան Եգիպտոսում
բրահման	հնդիկ քուրմ
գաղութ	Եվրոպացիների կողմից աշխարհի այլ մասերում նվաճված տարածք
գիլդիա	առևտրականների միավորում, ընկերություն
գիմնազիոն	մարմնակրթարան հին Հունաստանում
գլադիատոր	իրար դեմ կռվելու համար վարժեցված ստրուկներ հին Հռոմում

գյոզեր անտառային/ծովային	Նիդեռլանդներում իսպանական տիրապետության դեմ պայքարողների արհամարհական անվանումը
գորոդ	ամրացված բնակավայր, քաղաք հին Ռուսիայում
գրատպություն	գրքերի տպագրություն
դասային միապետություն	պետության կառավարման ձև, երբ միապետը հաշվի էր առնում տարբեր դասերի շահերը
դելտա	գետի ճյուղավորումը ծովը թափվելուց առաջ
դեմոկրատական պոլիս	ժողովրդի կողմից պարբերաբար ընտրվող պաշտոնյաներով կառավարվող քաղաք-պետություն հին Հունաստանում
դեմոս	հասարակ ժողովրդի ընդհանուր անվանումը հին Հունաստանում
դիկտատոր	Սենատի կողմից նշանակվող միանձնյա ղեկավար հին Հռոմում
դիկտատուրա	միանձնյա ղեկավարում, բռնապետություն
դոմինատ	կայսերական բացարձակ իշխանությունը ուշ Հռոմում
դոմնա	մետաղը հալեցնելու համար փակ վառարան
դրամի կեղծում	ոսկե և արծաթե դրամների մեջ թանկարժեք մետաղի պարունակության պակասեցում
դրավիդյան ժողովուրդներ	Հնդկաստանում և Իրանում բնակվող հնագույն ժողովուրդներ
դրուժինա	զորաջոկատ, ռուսական իշխանի թիկնազորը
ենիչերիներ	օսմանյան բանակի ամենա մարտունակ զինվորները
եռապետություն	երեք անձի իշխանություն

Երկար պարիսպներ	Աթենքը Պիրեյ նավահանգստին կապող ճանապարհը պաշտպանող երկշարք պարիսպներ
զիկուրատ	մի քանի հարկանի աշտարակաձև կառույց հին Միջագետքում
Զրադաշտականություն	իրանական կրոն՝ կրակապաշտություն
էդիլ	կարգ ու կանոնին հետևող ընտրովի պաշտոնյա հին Հռոմում
էմիր/ամիրա	արաբերեն՝ իշխան
Էնսի	Միջագետքի քաղաք-պետություններում քուրմ-տիրակալի տիտղոսը
թատերագիր	թատերական ներկայացում գրող անձ
թատրոն	հատուկ կիսաշրջանաձև շինություն թատերական ներկայացումների համար
թեզիս	մտքերի,գաղափարների ամփոփ ներկայացում
թերմա	հասարակական բաղնիք հին Հռոմում
Թերմոպիլի կիրճ	Հյուսիսային Հունաստանը Միջին Հունաստանին կապող նեղ ճանապարհը
թումեն	մոնղոլների ամենամեծ ռազմական ջոկատը՝ 10000 հեծյալներ
թուջ	հալված մետաղ, չուգուն
Ժակերիա	գյուղացիական ապստամբություն Ֆրանսիայում XIV դարում
ժողովրդական ժողով	տոհմի, ցեղի, գյուղի կամ քաղաքի ողջ բնակչության ժողովը
ժողովրդական տրիբուն	պլեբսի իրավունքների պաշտպանի անվանումը հին Հռոմում
ինդուլգենցիա	կաթոլիկ եկեղեցու կողմից վաճառվող մեղքերի թողության փաստաթուղթ
ինկվիզիցիա	կաթոլիկ եկեղեցու հավատաքննության դատարանը միջնադարում
Իսլամ	մահմեդականություն, միաստվածային կրոնի տեսակ

իրավունք	գրավոր օրենքների ամբողջությունը, որոնք պաշտպանվում են պետության հարկադրանքով
լեգեոն	հետևակ զորքի միավոր հին Հռոմում
Լիկեոն	Արիստոտելի հիմնած դպրոցի անվանումը Աթենքում
Լյութերական եկեղեցի	Լյութերի առաջարկած ձևով բարեփոխված եկեղեցի
Խալիֆա	մարգարեի տեղապահ
խեցեգործություն	կավից ամանեղեն պատրաստելու արհեստ
ծովամարտ	ծովային ճակատամարտ նավատորմերի միջև
ծովապետություն	կղզիների և առափնյա տարածքների վրա իշխող պետություն
կազուս	լատիներեն՝ դեպք, հանգամանք
Կալվինական եկեղեցի	Ժան Կալվինի առաջարկած ձևով բարեփոխված եկեղեցի
Կախովի այգիներ	ասիճանաձև կառուցված այգիներ հին Բաբելոնում
կամպակու	վարչապետի տիտղոս միջնադարյան Ճապոնիայում
Կապիտոլիում	Հռոմ քաղաքի 7 բլուրներից մեկի անվանումը
կարավելլա	ծովային հեռավոր նավարկության համար պիտանի նավ
կնյազ	սլավոնների մոտ՝ ռազմական առաջնորդ, իշխան
կոնսուլ	պետության ընտրովի ավագ կառավարիչի անվանումը հին Հռոմում
կոնֆեդերացիա	համադաշնություն
կոռ	հողատիրոջ օգտին կատարվող հարկային աշխատանք
հաղթակամար	հաղթանակած զորքի պատվին կառուցված կամարաձև շինություն
հելլենիստական մշակույթ	հունական և արևելյան մշակույթների խաչասերումից ձևավորված մշակույթ

հելոտներ	նվաճված և ստրկացված բնակչության անվանումը Սպարտայում
Հինդուիզմ	Հնդկաստանի հեթանոսական բազմաստվածային կրոնի անվանումը
հումանիզմ	մարդասիրություն
հռետորություն	ճարտասանություն
Ղուրան	մահմեդականների սուրբ գիրքը
ճեմարան	ուսումնական հաստատություն,որտեղ ուսուցումը տարվում էր ճեմելով՝ զբոսնելով
ճիզվիտական օրդեն	«Հիսուսի միաբանություն», կաթոլիկ եկեղեցու թշնամիների դեմ պայքարող վանական կազմակերպություն միջնադարում
ճորտ գյուղացի	ավատատիրոջից անձնական կախման մեջ գտնվող գյուղացի
մայորդոմ	կառավարիչ-արքունապետ Ֆրանկների թագավորությունում
մանուֆակտուրա	ձեռքի աշխատանքով կատարվող արտադրություն
մարգարե	«աստծո պատգամախոս»
Մեծ վազուրգ	բարձրագույն պաշտոնյա Սասանյան Պարսկաստանում
մենիշխանություն	մեկ անձի կողմից իրականացվող իշխանություն
Մեսոպոտամիա/Միջագետք	գետերի միջև ընկած երկիր՝ ներկայիս Իրաքի անվանումը հնում
Մեքքա	Իսլամի կրոնի «սրբազան քաղաք»
միաստվածային կրոն	մեկ աստծո պաշտամունք դավանող կրոն
մշակույթ	որևէ քաղաքակրթության ստեղծած հոգևոր և նյութական արժեքները
Մուսեյոն	գիտնականների և արվեստագետների աշխատավայր հին Ալեքսանդրայում
մուսուլման / մուսլիմ	մահմեդական կրոնի հետևորդ
մրցապայքար	ազդեցության համար մղվող պայքար մարդկանց կամ պետությունների միջև

յուրացնող տնտեսություն	ոչինչ չարտադրող տնտեսություն՝ որսորդություն, հավաքչարարություն
յուրտ	թաղիքե վրան՝ մոնղոլի շարժական կացարան
նահապետական ընտանիք	ամենա տարեց տղամարդու կողմից ղեկավարվող մի քանի սերնդի մարդկանցից կազմված ընտանիք
նեոլիթ	նոր քարի դար, նախնադարի վերջին փուլը
նիրվանա	երանելի կյանք ըստ բուդդայականության
նոբիլիտետ	երևելիներ, իշխող վերնախավի անվանումը հին Հռոմում
նոմ	քաղաք-պետություն հին Եգիպտոսում, հետագայում մարզերի անվանում
նոյոն	անվանում էին ազնվազարմ մոնղոլներին
նոր ազնվականներ	տնտեսություն կապիտալիստական եղանակով վարող ազնվականներ
նուքեր	անվանում էին չքավոր մոնղոլներին
շադուֆ	Եգիպտոսում բարձրադիր դաշտերը ջրելու կռունկաձև հարմարանք
շահնշահ	Իրանի տիրակալի տիտղոսը՝ արքայից-արքա
շումերներ	Միջագետքի հնագույն բնակիչներ
շուրջերկրյա ճանապարհորդություն	ծովային կամ ցամաքային ճանփորդություն երկրագնդի շուրջ
Պալատին	Հռոմ քաղաքի 7 բլուրներից մեկի անվանումը
Պանթեոն	բոլոր աստվածների պատվին կառուցված շքեղ տաճար Հռոմում
պապիրուս	Եգիպտոսում պատրաստվող ստվարաթղթի նման թուղթ
Պատրիարքություն	ուղղափառ քրիստոնեության ղեկավար կենտրոնի անվանումը
պատրիկ	Հռոմի բնիկ քաղաքացի, բառացի ազնվազարմ

պարտային ստրուկ	պարտքը չվճարելու պատճառով ստրուկ դարձված մարդ
պարտաքար	գյուղացու հողամասում դրված քար, վրան գրված պարտքի չափը և այն մարելու ժամկետը
պերգամենտ	մագաղաթ
պերիեկներ	արհեստներով զբաղվող ազատ բնակչության անվանումը Սպարտայում
պլեբեյ	Հռոմում անվանում էին եկվորներին, հասարակ մարդկանց
պլեբս	Հռոմում անվանում էին ժողովրդին
պոլիս	քաղաք, քաղաք-պետություն Հունաստանում
պոլյուդյե	հարկերի հավաքման ձև հին Ռուսիայում
պրետոր	դատական գործերը վարող ընտրովի պաշտոնյա Հռոմում
Պրինցիպատ	Օգտավիանոս Օգոստոսի ստեղծած պետության կառավարման համակարգը
պրովինցիա	բառացի«պարտված երկիր», Հռոմի կողմից նվաճված տարածք, նահանգ, շրջան
ռաջա	իշխանի տիտղոս Հնդկաստանում
Ռենեսանս	Վերածնունդ
ռենտա	հողահարկի տարբեր տեսակների ընդհանուր անվանումը
ռեսպուբլիկա	բառացի «հանրային գործ», հանրապետություն
ռեֆորմացիա	բարեփոխում, վերափոխում
Սալիական դատաստանագիրք	ֆրանկների պետության օրենքների ժողովածու
սամուրայ	արհեստավարժ ռազմիկ Ճապոնիայում
սատիրա	երգիծանք, ծաղրական ներկայացում
սատրապություն	վարչական միավորի անվանում Պարսից տերությունում
սենյոր	տեր

սեպագիր	Միջագետքում տարածված սեպաձև նշաններով գրի տեսակ
Սինտոիզմ	ճապոնացիների հեթանոսական կրոնը
սյոգուն	զորապետի տիտղոսը Ճապոնիայում
սուլթան	Օսմանյան տերության տիրակալի տիտղոսը
սպարտական դաստիարակություն	երիտասարդների ռազմական դաստիարակությունը Հին Սպարտայում
ստիլ	մետաղյա գրիչ, որով գրում էին մոմապատ տախտակի վրա հին Հունաստանում
ստրատեգ	ընտրովի պաշտոնյա՝ կառավարիչ հին Հունաստանում
սֆինքս	մարդու գլխով առյուծի մարմնով արձան հին Եգիպտոսում
վառնա	բնակչության սոցիալական խավ հին Հնդկաստանում
վասալ	սենյորի համար զինվորական ծառայություն կատարել պարտավոր հողատեր
վարձկան զինվոր	մարդ որը վարձի դիմաց ծառայում է ում պատահի
վարյագ	վիկինգներին այդպես էին անվանում սլավոնները
վեչե	սլավոնների ժողովրդական ժողովի անվանումը
վիլլա	հարուստ հռոմեացու գյուղական առանձնատունը
տրիումֆ	հաղթահանդես
ցեղային միություն	ազգակից տոհմերի միություն
ցունամի	ավերիչ հսկայական ծովալիքներ
ուլուս	փոխարքայություն՝ Չինգիզ խանի որդիների և թոռների ժառանգական տիրույթները
փարավոն	Եգիպտոսում տիրակալի տիտղոսը

Փարոս	լուսաշտարակ Ալեքսանդրայում Փարոս կղզու վրա
փիլիսոփա	իմաստություն սիրող/իմաստասեր, գիտնական հին Հունաստանում
փողի արժեզրկում	փողի գնողունակության անկում, ապրանքների գների բարձրացում
քաղաքակրթություն	հասարակական կյանքի և նյութական բարիքների արտադրության զարգացման մակարդակ
քաղաք-պետություն	պետության պարզագույն ձև
քարակոթող	քարե սյուն վրան քանդակներով և արձանագրություններով
քուրմ	հեթանոսական կրոնի հոգևորական
քվեստոր	գանձապահ, հարկերի հավաքմանը հետևող ընտրովի պաշտոնյա հին Հռոմում
օլիգարխիա	ազնվազարմների ոչ մեծ խմբի իշխանություն
օլիգարխիական պոլիս	ազնվազարմների խմբի կողմից կառավարվող պոլիս
օխլոս	ամբոխ
օստրակիզմ	դեմոկրատիայի համար վտանգ ներկայացնող քաղաքական գործիչների 10 տարով վտարելը հին Աթենքում
օրդեն	միաբանություն
օրենսգիրք	օրենքների ժողովածու
ֆալանգ	նիզակազեն զորքի հատուկ դասավորություն մի քանի շարք խորությամբ
ֆեոդ	ավատ, ժառանգական հողային տիրույթ
ֆորում	շուկայական հրապարակի անվանումը հին Հռոմում